من لەوە نیم، بەڵام ساڵانێک تیایدا ژیام و نەمردم.. نیهاد جامی

لەهەموو کاتێک زیاتر پرسیارێک لەزهنمدا دەسورێتەوە، پرسیارێک من خۆمی لێ دەدزمەوە، ئەو خێرا بەخۆیەوە خەریکم دەکاتەوە، من پێم خۆش نییە لەبارەی ئەزموونی نووسین و نهێنییەکانی قسە بکەم، چونکە نەوەستاوم و هێشتا ساتی مردنم نییە، بەڵام شتێک وەک پرسیار ناچاری هەندێک قسەکردنم دەکات، سەرەنجام گوێ لەو دەنگە زهنییە دەگرم، کاتێک دەپرسێت: تەکستی ئەدەبی توانای هەیە مێژوو لەسیاسەت وەربگرێتەوە؟

پرسیارکردن لە پەیوەندی نێوان ئەدەب و مێژوو کردەیەک نییە بە نووسینەوەی مێژوو وەک ئەوەی رووداوەکانی ڕوویاندا، بەڵکو چۆنییەتی خوێندنەوەی ئەو ڕۆژگارەیە لەگێڕانەوەی ئەدەبیدا، ئەوە نووسینەوەی ڕووداوە مێژووییەکان نییە، بەڵکو ڕووداوەکان دەبنە زەمینەیەک بۆ ئیشکردنەوە لەسەر چۆنییەتی بەدواندنی مێژوو، لەم نێوەندەدا ڕۆمان لەهەموو ژانرەکان زیاتر توانای ئەو ئیشکردنەی هەیە، بەوەی چۆن سەیری ڕابردوو دەکەینەوە، ئەو نیگاکردنەوەیە بە مێژوو لە بنەڕەتدا کردەیەکە پاککردنەوەی مێژووە لە غوباری سیاسەت، ڕزگارکردنییەتی لە وەهمی سیاسی، رۆمان لەڕێی گێڕانەوەی کەسێتی گومان دەخولقێنێت، گومان جەلەقکردنە بە گوتارێک کە خەونی خۆشباوەری بە مرۆقی ئێمە بنیاتناوە، لێدان لەو خەونە سەرەتای برین و گومانێکە کە ڕاچەنینێک بەو فانتازیایە دەبەخشێت کە خەونی نەتەوە لەبارگاویکردنی سیاسییەوە دەبات بە توێژینەوەو هەڵکۆڵینی ئەو ڕابردووە.

ئەوە بینینی مانایەکی ترە لەناو ڕووداوەکان، هەموو تۆمەتبارکردنێکی رۆمان بەناوی شێواندنی مێژوو، هێندەی قسەکردنە لەوەی چۆن مێژوو بگەڕێنینەوە بۆ سیاسەت و گومان بکەینە دەرەوەی یەقینەکانی ئایدیۆلۆژیا، کەمتر پەیوەندی بە دیدێکی ڕەخنەی ئەدەبییەوە هەیە، بۆیە پێویستە گێرانەوەی ئەدەبی توانای ئەوەی هەبێت زەمینەیەکیتر بخولقێنێت، بەمەبەستی بەخشینی خوێندنەوەیەکی ئەدەبیانە بە مێژوو.

لەکۆی نەقلەت و رۆمانەکانمدا هەوڵمداوە لەسەر ئەو تەوەرە ئیش بکەم کە چۆن سەر لەنوێ مێژوو دەبەمە ناو گێڕانەوەی ئەدەبی، ئەوەش

نووسینەوەیەکی تری مەژووە، ڕووداوەکان ئەوانە نین کە ڕوویاندا، بەڵکو ڕووداوەکان زادەی زەمینەی ئەو دۆخەن کە لەم ڕۆژگارە چەن مرۆڤەکان لەگەڵێ ژیان بوون، ساتەوەختە ڕابردووخوازیەکە نووسینەوەی ژیانی کارەکتەری زمانین، بەڵام لەهەمان کاتدا هەوڵی ئەوەمداوە ئەو مەژووە لەڕوانگەی گێڕانەوەی ئەدەبیەوە بنووسمەوە، هەندێک کات خۆم ڕووبەرووی ئەو پرسیارە کردەتەوە ئەوە بەرپاکردنی جەنگەکە لەگەڵ سیاسەت، بەگژداچوونەوەی خەونەکە کە سیاسیەکان لەسەری خەوتوون و قسەکردن لەبارەیانەوە وەک حەرامەک لێی دەڕواندرێت، شکاندنی بتی پیرۆزی سیاسەت و قسەکردن لەوەی مانای ڕەمزی بەو ڕووداوانە ببەخشین، بەوەی پیرۆزەرا شتەک نەبوو جگە لەدرۆی ئەو گوتارە سیاسیە، ئەو فریودانانەی بە مرۆڤی ئێمە بەخشرا دەبوو لەڕاستی رووداوەکان بەهۆش خۆمان بێینەوە، تا ڕادەی ئەوەی دوای تەواوبوونی کتێبەک لەخۆم دەپرسم: هەر بەڕاست ئێمە ساڵەکان لەناو ئەو دۆزەخەدا ژیاین؟ مردن تا ئەو ڕادەیە لەمانەوە نزیک بوو؟

ئەو پرسیارانە گێڕانەوەیە بە ناو یادەوەریی زەمەنی، تێگەیشتنە لەبیرکردنەوە لەنووسینەوەی ڕووداوەکان و گێڕانەوەیان لەڕێی چیرۆکی نوێوە، وەک ئەوەی کۆمەلێک رووداو بن و رووویاندا بێت، ساتی واهەیە ڕووداوەکان بە شێوەیەک تیایدا ژیاوم، خەریکە خۆشم گومان بکەم کە ئەو چیرۆکانە خەیاڵی من نین و ڕاستەقینەن و ڕوویانداوە، بە ساتەک ئەو قسە خۆشانەی هەندێک خوێنەرم بیر دێتەوە کە پێیان وایە من ژیانی خۆم لە خەرئاوا دەنوسمەوە، لەڕاستیدا من دەمەوێت لەڕێی خەرئاوا چیرۆکی سالانێک بگێڕمەوە کە لەکوردستان تیایدا ژیام، گەر لەوەش بومایە هەرگیز بوێری ئەوەم نەدەکرد ئەو کتێبانە بنووسم، سەرەنجام ویستومە گێڕانەوەی ئەدەبی مەژوو بنوسێتەوە، بەبێ ئەوەی ئەو ڕووداوانە ژیابین کە دەیگێڕینەوە، بروام وایە رووداوە راستەقینەکان زۆر ترسناکترن لەو خەیاڵەی لەناو تەکستی ئەدەبی دەینووسین، کە دەتوانێت بڕوا بە فانتازیای کوشتنی ڕۆژنامەنوسانی گەنج بکات، ئەگەر ڕۆژگارێک بێت پیاو کوژان کتێبی ژیانی خۆیان بنووسنەوەو باس لەچیرۆکی کوشتنی گەنجانی ڕۆژنامەنووس بکەن، گەر ئەو چیرۆکی کوشتنانە بەو شێوەیەی پیاوکوژان باسی بکەن ئێمە بیانگێڕینەوە، تۆمەتی ئەوەمان بە هەلنابەستن نیشتمان خاکی گەوهەرەو ئاوی کەوسەرەو بە ئێمە ئاوەکە شلوە نابێت؟

ویستم خالێک دابنەم بە کۆتایی، بەڵام نیشانەی پرسیارم دانا، تا گومان لەکتێبی پیاو کوژان بکەم، ئەو کتێبانەی هەشتا پیاوکوژانی بنەماڵەی حزبە کوردیەکان نەیاننوسیون و نەهاتوون باس لەوە بکەن چەن بە خاتری سەرەک و سەرکردەکانیان ئەو گەنجانەیان لەسەر ستونێک و هەوالێک کووشتوە، ئەو هەموو نهێنیەی ئەوان ڕۆژگارێک دێت بەمان

بگەڕێنەوە، وەک ئەو کتێبانەی لەبارەی ساڵانی نهێنی بەعس لەلایان بەعسییەکان خۆیان نووسران، ئەوسا لە نهێنی ئەدەب و مێژوو تێدەگەین، بەڵام ئەوەی هەیە گەڕانەوە بۆ ئەدەبییەکان تەنیا چیرۆکە ڕاستەقینەکان نین، دەنا خوێندەنەوەی راستگۆیانەی تەواوی ئەو ڕۆژگارەیە، ئەو رۆژانەی من کورتە ڕۆمانی «لە ئەکتەبەر کوژرام» نووسی، لەشکرێک لە ڕۆشنبیرو سیاسی نیگەران بوون و بەوایان وابوو ئەوە فانتازیایەکی درۆزنانەی منە، بەدڵنیاییەوە خەیاڵی من بوو، بەڵام درۆ نەبوو، حەقیقەتی ناو ژیان بوو، ئەوەتا ئێستا بکەرانی ئەم ڕووداوە دان بە حەقیقەتەکەی دەنێن و دەیانەوێت تاوانەکە بەوە لەکۆڵ خۆیان بکەنەوە بیخەنە ئەستۆی ناکۆک و دەستەکانی ئەو کات و دوژمنەکانی ئێستایان.
بۆ من ئەوە هیچ لەبابەتەکە ناگۆڕێت، لەو ڕۆژگارە دڵنیابووم لەوەی ئەنجامی دەدەم، بۆیە هاتم «من لەماڵی سەرەک بووم» نووسی, ئەو کتێبەی ئێستا خەریکم دەیکەم بە فەرەنسی، چونکە لەئێستادا خەونی گەورەی من لەژیان وەرگێڕانی تەواوی نۆڤلێت و ڕۆمانەکانمە بۆ زمانی فەرەنسی، تا ئەو مێژووە لەو ڕوانگەیە نیشانی دنیا بدەم، لە ڕۆمانی «کارینا» هەندێ دۆخی ڕووداوەکان ترسناک بوون تا ڕادەی ئەوەی خودی خۆشم لە ڕووداوەکانی دەترسام، بەڵام بە نووسینی نۆڤلێتی «حەبیبە» ترسی ئەوەشم ئارام بۆوە، زانیم ئیتر من لەوە نیم، لە قەسابخانەکەی سالانێک تیایدا ژیام و نەمردم، نەمردم تا هەموو ئەو چیرۆکانە بگێڕمەوە بەر لەڕووداویان لەمندا درووست بن، بۆ ئەوەی لەڕێی چیرۆکە خەیاڵییەکانمەوە، مێژوویەک بنووسمەوەو پارێزگاری لێ بکەم کە ئەوان دەستیان بە خوێنی سوورە، بۆیە هەر کاتێک سەیری بەرگی نۆڤلێتەکانی خۆم دەکەم, پەنجەی بە خوێنی سەرکردەکانی حزب بەسەر نۆڤلێت و ڕۆمانەکانم دەبینم.

نیهاد جامی
فەڕەنسا

ئێکشن لە دراماو فیلمی کوردی

د.. حەیدەر عەبدولڕەحمان

وشەی ئەکشن (action): ئەو وشەیەیە کە دەرهێنەرەکان لەکاتی تۆمارکردنی وێنە وەك ئاماژەیەك بۆ دەست پێکردنی تۆمار کردن لەگەڵەپانی وێنەگرتن و و لەتەك لوکەشنی دیمەنەکان بەدەنگێکی بەرز بەسەر هونەرکارەکان و ئەکتەرەکان بەکاری دێنن وشەی ئەکشنە.

ئەکشن ـ لە ڕەسەندا وشەیەکی ئینگلیزیە بەواتای جوولە کردن، ئاگا لەبوون، دەست پێکردن بەکارێك دەت، کە لە ڕێی دەنگ و ئاماژە پێکردن، گوزارشتی لێ دەکرێت،

لەفیزیکیشدا بەمانای گۆڕین لەشوێن و دەست پێکردنی کارە، بەرەو ئاراستەو ئامانجێکی دیاری کراو .

ئەکشن لەدراماو سینەماشدا بەمانای ئەو دیمەنانە دێن، کە بەدیمەنی توندو تیژی و ڕاوەدوونان، کوشتن و بڕین ، تەقەو تەقاندنەوە، بزووتنەوەی پاڵەوان بازی ناسراون.

ئەم پێناسە بۆ ئەو فیلم و ئەو زنجیرە تەلەزیۆنیانە دەگوترا کە لەسەدەی بیستەم بەرهەم هاتوون.

بەڵام دواتر ئەو شوناسە بۆ ئەکشن گۆڕا و ئەو فیلم و زنجیرانەی گرتە خۆی کە لە هۆلیۆدی نوێ بەرهەم هاتوون، کەمەڵێ ئەکتەری گەورەی بواری ئەکشن پێی ناسراون .

لەئاسیادا جۆرە ئەکشنێکی تایبەتی باوە کە پشت بەهونەری کوشتار بەشیرو خەنجەرو ڕم و کەرەستە سەرەتاییەکانی دیکەی شەڕ بەکار هاتوون، بەتایبەت بۆ فیلمە مێژوویی و ئاینییەکان .

دواتر ئەو کەرەستانەی شەڕ لەگەڵ پێشکەوتنی زەمەن گۆڕان، بەتایبەت دوای جەنگی جیهانی یەکەم و دووەم .

کوردو ئەکشن:

کۆمەڵگای کوردی لە ڕێی مێژوویەکی خوێناوی، هەموو ژیانی لەئەکشندا بەسەر بردووەو زۆرێك لەمێژووی نەتەوەکەی بەشەڕو شەڕو تراژیدیای گەورەو بەسەرهاتی جەرگ بڕ بەسەر بردووە، لەو تراژیدیانەی لە کەم لە فیلم و دراما ئەکشنە جیهانیەکاندا وێنەیان هەبووە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئارەزووی بینینی دراماو فیلمی ئەکشن دەکات، بەتایبەت ئەو دراماو فیلمانەی سەربوردەی خەبات و بە فۆرمێکی سەرنج ڕاکێش قارەمانیەتی کورد دەگێڕنەوە،.

بەڵام ئەگەر ئەکشن وەك زانست و دوورو نزیکی لە کورد سەیر بکرێت ، ئەوە بێ شك ئەکشن هونەرێکی زەبەلاحەو پێویستی بەتەکنیك و تەکنەلۆژیایەکی زۆرو پسپۆری کارامە هەیە بۆ بەرجەستە کردنی .

ئەمەی کورد لەسەرەتای دەست پێکین و ئەوەش هەمانە بە توانای خۆمان نیەو بەشی هەرە زۆری بە پشت بەستن بەتواناو دەسەڵاتی دەرەوەی هەرێم بوونە.
ئەو دەرهێنەرانەش کە لەو بوارەدا کار دەکەن هاو شێوەی جوان بامەڕنی ، جەلیل زەنگەنە، حەسەن عەلی خان، میهران شیری ، بەپێنجەی دەست دەژمێردرێن و ناتوانن ئەو بۆشاییە گەورەیە پڕکەونەوە، کە لەو بوارەدا هەستی پێ دەکرێت .
ئەکشن لە دراماو سینەمای کوردی دا:
ئەکشن لە دراماو سینەمای کوردی دا بەدەگمەنە و تەمەنیشی بەقەد تەمەنی دراماو دروست کردنی فیلمی کوردی کورترە.
بەیە زۆربەمان هاوکوف لەگەڵ بەرهەمە ئەکشنییە کوردییەکان ژیاوین و ئەوە دەزانین کە بە کورد ئەکشن جۆرە درامایەکی نوێ یە، لەکاتێکا بە هونەری گەلان خەریکە دەبێتە کەلەپوور.

بنەماکانی ئەکشن لەدراما کوردییەکاندا :

ئەکشن وەك شوناس دەبە بەهێزین جۆرەکە لەدرامای تەلەفزیۆنی ،کە پشت بەو دیمەنە توندو تیژو سەرنج ڕاکێشانە دەبەستێت کە ڕوو بەڕوو بوونەوەی تاك تاکە یا بەکۆمەڵ ، ڕاوە دوو نان و جەنگ و بەردومان و خوێن ڕشتن و ململانێی شەڕو خیری، تیّدا ئەنجام دەدرێت ،بە فۆرمێك پاڵەوانیەتی، یا هێزێکی خەیاڵی بزوێنەری هەبێت .
لەزنجیرەی تەلەفزیۆنی کوردی دا پتر کار لەسەر ئەکشنی، مێژوویی ، سەربازی و جەنگ، ئایینی و ئایدۆلۆژی ، نەتەوەیی ، پۆلیسی دەکرێت .
ئەو دیمەنانەن کە پشت بە جوڵانەوەی سەرنج ڕاکێش دەبەستێت،
وەك ڕوو بەڕوو بوونەوەی جەستەیی، ڕاوەدوونان، تەقاندنەوە، ململانێی خێرو شەڕ، کە هەر هەموو ئەمانە، بە شێوازێکی خێرا بەبەر چاودا دێت دەبن.
تێیدا ئەو کاراکتەرانە دەبنە کرۆکی ڕووداوەکان، وەك پاڵەوانێك یا ئەفسانەیەك نیشان دەدرێن، لەو دیمەنانەدا بەگرێ چنی سادە دروست دەکرێن کە بینەر بەپەرۆشەوە بە دوای چارەسەر کردنیاندا دەگەڕێت.

لەڕووی تەکنیکەوە:

وەڵای ئەو سەرەتا ساوایەی لە بواری سەرهەڵدانی زنجیرە درامای ئەکشنی کوردیدا سەر هەڵدەدەن، لە ڕووی بەکارهێنانی کامێرای نوێ و مۆنتاژی پێشکەوتوو، بەڵام لەگەڵ هەموو ئاوانەشدا کیشەو ئاریشای هونەری زۆر هەن لە کاری درامیدا.
بەتایبەت کێشەی کادیرو دەرهێنەری پسپۆر، لەوانەی لە بواری

دیزاینی دیمەنی ئەکشن دا خاوەن ئەزموونن، بە تایبەت لەهونەری کوشتارو کارلێکە دەنگییەکان، تەقاندنەوە و شتی تر.
لە ڕووی هونەرییەوە :
لاوازی دەبیندرێت لەنووسینی سیناریۆ، کێشەی کەمی گرێ چنینیان تێدایە، هەست بەدووبارە کردنەوەی بیرۆکەی دیمەن هەیە، کەمی کاری درامایی لەڕووداوەکاندا.

نواندن :
وێڕای بوونی توانای باشی نواندن بەگشتی ،بەڵام بەشی زۆری ئەکتەرەکانی ئێمە شارەزاییان نیە لە بواری نواندن بۆ ئەکشن، هەروا نواندن بۆ ئەکشن پێویستی بەتوانای جەستەیی بەهێز هەیە، هەر بۆیەش (حەسەن عەلی خان) بۆ بەشی دووەمی زنجیرە درامای ئەکشن بایەخی زۆری بە هندرێن عەبدولڕەحمان دا.
ئەکتەرانی ئێمە لە ئەکشندا کەم ئەزموونن، بۆیە پێویستیان بە کاتێکی زۆری ڕاهێنان هەیە، بە تایبەت لەڕووی جەستەیی و لەڕِووی بەکارهێنانی چەك ، یان ئەسپ سواری.
گرنگە دەرهێنەر هەوڵی ئەوە بدات ئەکتەری خۆماڵی بۆ درامای ئەکشن بەکار بێنێ بۆ ڕهاتن لە فۆرمی ئەکشن، ئەمە دەبێتە بونیاتێك بۆ ئایندەی درامای کوردی.
بەڵام هەندێ ئەکتەر بەر لەوە بەرژەوەندیە تایبەتیەکانی خۆیان دەخەنە پێش بەرژەوەندییە گشتیەکەو هەوڵ دەدەن ئەکتەری ناسراوی تر بەکار بێنن بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی ناوداریەتی بۆ دراماکان و قۆ رخ کردنی ناو.
بۆیە تۆ وەك بینەر کاتێ دەبینی دەرهێنەر زۆرتر بایەخی بە هێنانە پێشەوەی ئەکتەری فارسی دەدات، بیرت بۆ ئەوە دەچێ کە بەچاوێکی نزمتر تەماشای ئەکتەرانی خۆمان بکەیت،
بەڵام ئەم حاڵەتە لای هەموو دەرهێنەرەکان وەك یەك نیە، هەر بۆ نموونە دەرهێنەرێکی وەك جەلیل زەنگەنەو جوان بامەڕنی هیچ ئەکتەرێکی غەیرە کوردییان بەشداری پێ نەکردووە، بەڵام ئەم حاڵەتە لای (حەسەن عەلی) شتێکی ترە، دراماکانی پڕن لە ئەکتەری ئینگلیزو تورك و فارس و عەرەب.
ئەمەش لەئەنجامدا بۆ بەرژەوەندی درامای کوردی هەڵناکەوێتەوە.
بەڵام دەرهێنەرێکی وەك حەسەن عەلیش پاساوی خۆی هەیە بۆ بەکارهێنانی ئەکتەری غەیرە کورد _ و لەوانەیە پێت بڵێ خۆ هەر ئێمەی کورد نین ئەکتەری بیانی بۆ بەرهەمەکانی خۆمان موتوربە دەکەین، ئەوەتا مستەفا عەقادیش ئەنتۆنی کوینی ئەمریکی هێناوە، ئەمریکی و فەڕەنسیەکانیش عومەرشەریفیان بۆ رۆڵی لۆرانسی عەرەبی

ھێناوە.
لە نواندندا ڕەگەز هێڵى سووری نیە بۆ بەشداری کردن ، بەڵکو توانـاو لێوەشـاوەیی و نـاوداریەتی رۆڵ دەبینێ لە دیـاری کردنـی ئەکتەرەکان، ب□ پێی بەرژەوەندی گشتی بەرهەمەکە، بەڵام چونکە ئێمەی کـورد توانـایەکی سـنوور دارو نـا سـەقامگیری دارایـی و هـونەری سنووردارمان هەیە،لەزۆر حاڵەتدا دەکەوینە بازنەیەکی تایبەتی.

قەیرانی تیمی پسپۆر:

لەکاتی خۆ ئامادە کردن بۆ کۆ کردنەوەی ئەنجامەکان ، ڕووبەڕِووی کۆمەڵێ گرفت دەبینەوە ، لەوانە:

گرفتـی پەیـدا کردنـی دیزاینـی شەڕەکـان، لە ڕووی سـەربازی، بەکارهێنانی چەك .

دەکرێ ئامرازە پێشکەوتووەکان ئامادە بکرێن ، بەڵام وەك پێویست ناخرێنە بواری جێ بەجێ کردنەوە، بەهۆی:

کاتی زۆر بۆ ڕاهێنانی ئەکتەرەکان

دابین کردنی دەرهێنەری پسپۆر لە بواری ئەکشن دا.

دابین کردنی ئەو سینارستانەی شارەزای نووسینی فۆرمی درامای ئەکشنن,

لەسەرووی هەموویانەوە پشتگیری دارایی و بەرهەهێنانێکی نەخشە بۆ کێشراو

دەرهێنەری ئەکشن :

بەگشتی ئەو درامایانەی کە ئەکشنیان تیایە، پێویستیان بە جۆرێك لە شارەزایی و پسپۆری هەیەو هەموو دەرهێنەرێك ناتوانێت کار لە ئەکشن بکات ، بەڵام :

1.دەتوانێت لەو دیمەن انەی پێویستن ،پەنا بۆ کەسانی پسپۆر بەرێت ، بە تایبەت لەدیمەنی شەڕو شۆڕو بەرەنگار بوونەوەی شەڕی دەستەو یەخەو، شەڕی سەربازی و تەقینەوەو بەکارهێنانی باروت و ئەسپ سواری و پاڵەوان بازی, بەکارهێنانی چەك و جۆرەکانی دیکەی ئەکشن.

2,دەبێت ئەو دەرهێنەرەی کار لەفیلم و درامای ئەکشن دەکات، شارەزای□کی زۆری هەبێت لە بواری تەکنیکی و هونەری وێنە گرتن و مۆنتاژ و ِ□وناکی و هەموو ڕەگەزەکانی دیکەی دراماو بە هاوسەنگی تەوەرەکان بەڕێوە ببات.

3.توانای پێشڕەوی کردنی تیمە هونەریەکانی هەبێت ب□ یەکەوە.

یەکەم فیلمی ئەکشنی کوردی:

. فیلمی (گردی پییرۆز) ی دەرهێنەر (جوان بامەرنی) ب□ یەکەم فیلمی پرۆفیشتالی ئەکشن دادەندرێت لەمێژووی سینەمای کوردی دا ، بەو پێیەی یەکەم ئەزمـوونی سـینەمایی پێکهـێنـا کە سـروشتی کـردار و

گێڕانەوەی نەتەوەیی تێکەڵ یەکترکرد، تا بل□ یەکی هونەری پێشکەش کرد کە خەباتی پێشمەرگە لە دژی هێزی داگیرکەر بەرجەستە بکات.لە نواندنی جیهاد دڵپاك، حەمە عەلی خان، عەبدولی حەمە جوان .

فیلمەکە ئەگەرچی بەکوالیتێکی نزم وتوانایەکی کەم بەرهەم هاتووە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کۆمەڵێ ئاماژەی گرنگی لەکۆمەڵگای کوردی ئاماژە پێدا لەوانە:

1. **خەباتی ئافرەتی کورد**

بەرجەستەی خەباتی ئافرەتی کورد دەکات، ل□ بەرەکانی شەڕدا شانبەشانی برا پێشمەرگەکانیان .

2- **ئاڵای کوردستانی یەکگرتوو:**

فیلم□ک□ ئاوازەیە بەوەی دروشمی کوردستانی گەورە بەرز دەکاتەوە، ب□ بێ ئەوەی لایەنگری هیچ ئایدۆلۆژیایەکی حزبی و ڕێکخراوێکی سیاسی دیاری کراوی حزبی بکات.

ئەو بەرهەمە نوێنەرایەتی بانگەوازێکی تەواوی ناسیۆنالیستی دەکرد،کە هاوتەریب بێت لەگەڵ خەونەکانی ئازادی و سەربەخۆیی، بەپێچەوانەی هەندێك زنجیرەی هاوچەرخی کوردی .

3- **گەشەسەندنی تەکنەلۆژی و دابەزینی ناوەڕۆك:**

هەرچەندە بەرهەمە مۆدێرنەکان تەکنیکی پێشکەوتووی وێنەگرتن و دەرهێنانیان تێدایە، بەڵام زۆرجار بەدەست کەمی ناوەڕۆکێکی توندەوە دەناڵێنن، بیرۆکەی ڕووکەش دووبارە بەکارد□ن□ن□وە، یان لە پەیامە نیشتمانپەروەرییەکانیان بەتاڵ دەبنەوە.

4- ڕۆحی نمایش لەڕابردوودا:

ئەکتەرەکانی ڕابردوو بە جۆش و خرۆشێکی گەورە تایبەتمەند بوون کە لە باوەڕێکی قووڵ بەدۆزی نەتەوەییەوە سەرچاوەی گرتبوو، ئەم باوەڕە لە ئەدای ڕاست□گ□یانە و کاریگەرەکانیاندا ڕەنگدانەوەی هەبوو.

5- **مۆڕاڵ و تێچوون:**

بەرهەمەکانی پێشوو بەسەرچاوەیەکی سنووردار بەرهەم دەهێنران، بەڵام هێزیان لەمۆڕاڵێکی بەرزدا بوو، بەو پێیەی هەموو کارمەندەکان باوەڕیان بەگرنگی پەیامەکە هەبوو.

ئەمڕۆ سەرەڕای خەرجکردنی بودجەیەکی زۆر، لاوازی تەکنیکی زاڵە بەهۆی خراپی دامەزراندنی کارمەند و نەبوونی ئامانجێکی بنەڕەتی.

فیلمی (خولە پیزە)

لە نووسین و سیناریۆو دەرهێنانی (جەلیل زەنگەنە) ساڵی 999
1 بەرهەم هاتووە. فیلمێکی دیکەی ئەکشن بوو.
لەنواندنی:مستەفا ئەحمەد، ژیان ئیبراعیم خەیات، عەلی نوری،سمکۆ عەزیز..
یەکەم درامای ئەکشن :
درامای (گەردەلوول) سیناریۆو دەرهێنانی (جەلیل زەنگەنە) بۆ یەکەم ئەزموونی درامای ئەکشنی کوردی دا دەندرێت، و لەساڵانی 2005 – 2013 سێ وەرزە.
وەرزی یەکەم و دووەمی 50 ئەلقە بوو، وەرزی سێیەمی 60 ئەلقە.
زنجیرە درامای کەرکووك 4
نووسین و سیناریۆی سعود ئەحمەد
لەدەرهێنانی دەرهێنەر ناسر حەسەن
بەرهەمی ساڵی 2010 ی وەزارەتی رۆشنبیریی و لاوانی حکومەتی هەرێمی کوردستانە
ئەکشنە
لە چواربەش پێکهاتووە، هەر بەشەو30 ئەلقەیە.
نواندنی : جیهاد دڵپاك، ئازاد جەلال، دایکی ئاریان، سەوسەن عەلی، قاسم عەبدولستار، سعود ئەحمەد،
زنجیرە درامای رأبوون –
نووسینی : هاوڕێ قادر ڕەشید
دەرهێنانی نەجم هەگر
درامایەکی کۆمەڵایەتی ، سیاسی ، ئەکشنە
باس لەمیحنەتیەکانی پێش ڕاپەڕین دەکات
نواندنی : عەلی کەریم، دایکی ئاریان، دلێر مستەفا،حیکمەت هندی، کەژاڵ عەبدوڵڵا،مەریوان ئیبراهیم ،شاناز محەمەد.
درامای گورگەکان – سیناریۆ و دەرهێنانی میهران شیری
زنجیرەیەکی چوار وەرزی 30 ئەلقەیی پۆلیسی ، تاوان ، ئەکشنە
بەرهەمی ساڵی 2021 ی کۆمپانیای سام پرۆدکشن
میهران شیری، یونس حەمە کاکە، ژینۆ سەرتیپ ، محەمەد شەروانی، بەکر مەعروف، بەکر مستەفا، سەنگەر خورشید…
زنجیرە درامای (ئادیابین) سیناریۆو دەرهێنانی (حەسەن عەلی خان)
دوو وەرزە هەر وەرزێکی 30 ئەلقەیە.
بەرهەمی ساڵی 2025 ی کوردستان تیڤی یە.
نواندنی : هندرێن عەبدولڕەحمان ، شوکروڵڵا شێخانی، ئالان هادی، خەرمان هیرانی ، تەلار هیرانی

هەوڵێكی نوێ یە بۆ پەرەپێدانی درامای ئەكشنی كوردی.
بەگشتی ناوەڕۆك و پەیامی ئەو بابەتانەی درامای ئەكشنی لە دروست دەكرێت لە درامای كوردی دا، بابەتی قارەمانیەتی پێشمەرگەو مقاوەمەتی پێشمەرگەیە دژی دوژمنانی كوردو هەندێ بەرهەمی دیكەی پۆلیسیە بە شێوەیەكی تەقلیدی لاواز.
لەڕووی هونەرییەوە ئەكشنی كوردی ریتمێكی خێراو مۆنتاژێكی واقعی ئاوێزان بەگرافیكە.

كێشەكانی بەردەم ئەكشن:

درامای ئەكشن وەك درامایەكی ئاسایی نیە وتێچووی بەرهەمهێنانی زۆرە، بۆیە درامای ئەكشن هەمیشە ڕوو بە ڕووی كێشەی دارایی دەبێتەوە ، كە ڕەنگە دەسەڵاتی بەرهەمهێنانی كاتی بێت و نەتوانێت بەردەوام بێت ، بۆیە كۆمپانیا بازرگانیەكان خۆیان بە دوور دەگرن لە بەرهەمهێنانی دا ، مەگەر تەنها حزبەكان نەبن كە بۆ تۆماركردنی مێژووە سەروەرییەكانی خۆیان لێ دەدەن، ئەوەتا درامایەكی وەك گەردەلول كە سپۆنسەرە حزبەكەی پشتگیری دارایی لێ بڕی ، لە بەشی سێیەمدا وەستا، كەچی زنجیرە درامای ئادیابین بۆ یەكەم جار لە مێژووی درامای كوردی دا لەوەرزی دووەمیدا ملیۆنێك دۆلاری تێپەڕاند.
ئادیابیت سەلماندی كە ئەگەرپشتگیری دارایی هەبێت هیچ شتێ مەحاڵ نیەو بەپشت بەستن بەتوانستی دەرەكی دەتواندرێ بە پێی ویستی خۆمان دراما بەرهەم بێنین، بەڵام ڕووی دووەمی لایەنە نەرێنیەكان لەوەدا كە دەبێنەوە، ئەگەر تەنها پشت بە كادیری دەرەكی ببەستین و تواناكانی خۆمان فەرامۆش بكەین، ئەوە لەچەند جەمسەرەوە زەرەر دەكەین:
1. پشتگیری حزبی لەهەموو كاتێكدا زامن نیە، ڕەنگە هەر كاتێك ئایدۆلۆژی و سیاسی دراماكان بگۆڕدرێت، بەرهەمەكانیش بە نیوە چڵی بەجێ دەمێنن وەك زنجیرە درامای گەردەلوولی جەلیل زەنگەنە، بۆیە دەبێت بیر لە دەروازەی دیكەی ئەلتەرناتیف بكەینەوەو گوتاری دراماكان بگۆڕین لەگوتارێكی تەسكی حزبییەوە، بۆ گوتارێكی نیشتمانی و نەتەوەیی.
دەسەڵات بدەینە سیناریۆ نووس و دەرهێنەرەكان كە لەژێر ڕكێفی بەرهەمهێنەری حزبیەكان دەربێن و بە تێڕوانین و ئەزموونی ئازادو سەر بەخۆی خۆیان كار بكەن,
كەرتی تایبەتی بڕوا پێ بێنن كەبەرهەمهێنانی بەرهەمی نایاب زەرەرو زیانێكی دارایی نابێت ، ئەگەرنا هەموو هیلاكی و ماندوو بوونەكانمان بە هەدەر دەچن.

2.پێویستە لە بری کادیری ئامادەکراوی هونەری بیانی ، هەوڵی دروست کردنی کادیری ئەلتەرناتیقی کورد بدەین، بۆ ئە وەی بۆ سبەینێ هەریەکێ لەوان ببێتە خشتێك بۆ بونیاتی ئایندەی درامای کوردی، بە تایبەت لە ڕووی وێنەگرتن، موزیك ، ڕوونا کی ، گرافیك…

3.رأهاتن لەسەر فۆرمی هێنانی دەستەی ئامادکراوی هونەری لە بیانیەکان ، کێشە پیشەییە کەڵەکەبووەکە زێتر دەکات و دەرفەتی راهاتن لەدەست دەدات و ماوەی بە دەست هێنانی سەربەخۆیی دراما دوورتر دەکاتەوە.

بە دیلیڤەری وشە دەنێرم بۆ شیعر.. هاوتێکست: عەباس عەبدوڵڵا یووسف- داستان بەرزان

دارستان خەونی مردووی مر□ق
خەونی بەدینەهاتووی مرۆڤ
خەونێکی ژیرسازە
دەچمە ناو دارستانێکی جیا درەخت و دەشادێم.

جووجەڵەیەک چی دەکات لە دارستان؟
جوجەڵەیەک بە تەنیا
بە شوێن خەونی خ□یدا
خەونی بەدینەهاتووی مرۆڤ
جووجەڵەش، لە خەونخانەی دارستان
هاوڕێمانە و ناترسێ..
من لە جیاتی ئەو دەخەونم، ئەو لە جیاتی من دەخەونێ.

مامزێک دەبینم لە دوورڕا
خەیاڵێک دەبینم لە تۆڕا
مامز تاک مامز

درکاندی: لە ترسی پڵنگان
خەیاڵگەی ئاسکان جێ دەکەین.. چا دەکەین.

دەریا نامۆیە بە دارستان
ماسییەک دەلەنگێ لە داران
با دەریا ئاشنای دارستان بێ
ماسی بە ئاواز و سەمای هەزارشێواز
بلەنگێ و بمەستێ.

خەون دەبینم لە هەرلا
چاو دەگێڕم بە هەرلا
خەون بەلاشە و بێ پارەیە
با لە شەش لا خەونداربین
تێدا منی کۆر خەونی ڕەنگاوڕەنگ دەبینم.

ئەستێرەیەک دیارە کشاوە
خەونێک کشاوە دیارە
ئەستێرەیەک بەسمە
دەمباتە سەر وینگەیەک لە شێوەی فیردەوس.

گیانداران لێرە ئاوەدان
ئاوەدان لێرە ئاودامان
گیاندار خۆشمان هەر گیاندارین
لە سەردەی نوو، گیاندارە و ئاهەنگدارە.

مر□ق ل□رە بە تەنیا
هەڵدەزنێ بە باڵای خەوندا
بە هاوخەونێک
بە قاقا بەسەر قافا هەڵدەگەڕێین.
دارستان خەونی مردووی مر□ق
خەونی بەدینەهاتووی مر□ق
لە دارستان هەزار و یەک میوە هەن
تێدا یەک میوەخەون دەممەستێنێ، دەمژینێ.

کە -با-یەک هەڵدەکات
من دەبینم چەندە باڵندە/ بە تەنیا
کە گەرداوێک هەڵدەکات
من دەبیستم چەندە گەڵا/ بە تەنیا
کە خەونێک هەڵدەکات

من بۆی مردن دەکەم/ بە تەنیا.

تەنیایی… هۆ تەنیایی
نیازمە بچمە دنیایی
بەس ترافیکلات
نەڵێ:
Stop

لە دارستان مر□ق ج□د□م□نن
مر□ق ج□دەمێنن بەدەم –با-وە
لە -با-کاندا خەون جێدەمێنن
خەون جێدەمێنن بەدەم -نا-وە.

هەوڵێکە و دەمەوێت خەونباربم
ڕەوایە وشوون خەون ببینمەوە
تێدا مێخەون، لاشەی سستم
دەژیێنێ و ڕەهابینم دەکات.

جووجەڵەیەک لە دارستانە بە تەنیا
بە تەنیا لە دارستانە مر□ق
جووجەڵەیەک نوقمی خەون
مرۆڤێک ماندووی خەون
جووجەڵەیەکی ناو قەپێلکی هێلکە
لێم دەپرسێ: تۆی چارەنووسناس
بجوقێم و بێمەدەر یا.. نا
بوەستە، با پرسێک بە داستان بکەم.

چ هەیە جگە لە خەون
چ هەیە زیاتر لە تەون
خەونێک لە سەری مرۆڤدا
مەرگێک لە سەری مرۆڤدا
ژیان لە خەونەوە تا دواخەون
منی هاودرەخت کرد، منی هاودەریا کرد
نایڵێم… بیڵێم دەڵێم منی نامەرگ کرد.

جێدەمێنن لە مێرگێکدا/ مر□ق
جێدەمێنن لە دەنگێکدا/ مر□ق
ل□ م□رگ، مر□ق ب□ بۆنی گوڵێک
هاومر□ق د□بێ و من کۆتا و دوا نازانم.

جێدەمێنن لەگەڵ کەدا
جێدەمێنن لە کەدا
وادەژین و ئایندەش موڵکی گەردوونە و
هەر ئەو ڕاستە
هەتاویش وا دەڕێ.

ئەگەر هاتی، تەنیا وەرە ..★ نەوزاد بەندی

(شیعرێکی سادە و میللیی بێ هاوڕێیەکی لاو، تا بزانێ ئێمەش چۆن تەمەنمان بە ڕێکرد)

بەم باران و خۆڵبارانە
خەفارەت دەردی گرانە
دوانزە سەعات لە تاقیگا،
نزیکەی وەک گیانکێشانە ..
ئەگەر هاتی وەرە ، بەس چۆن؟
کەی ئەڕێ شوێنی سەردانە ؟
کە هەیە بڕوا بە دۆزەخ ؟
کە هەمووی ئازار و ژانە ..
نەیشهاتی ، قەیناکا مەیە،
ڕاهاتووم بە خەستەخانە ..
سی ساڵە لەم دەستانەدا ،
وورد و خاش ئەبین ڕۆژانە ..
ئەم ووشانەم کاتێ نوسی ،
کە تەماشام کرد بارانە ..
لە یەکەم ڕۆژەوە تەم دی،
بۆم دەرکەوت ژیان هێشتا جوانە ..
بەس لە شارێکی داڕوخاو ،
کوا جێگای گوڵ و ئینجانە ؟
لەگەڵ ئەوەیشا پێم خۆشە ،
کە بەردەوامین لەم ژیانە ..

بە ئێوارە ئەڕۆینەوە ،
ل□ بەرمانە وەکو وانە ..
دڵمان خۆش نییە و کۆڵ نادەین،
تەرکی ناکەین جل و شانە
چواردە ساڵان بووین کە ووتیان
شەڕی عێراق و ئێرانە ..
هەشت ساڵی ڕێکی خایاند و
عێراقیان کرد بە وێرانە ..
لە پڕ ووتیان شەڕ ئەوەستێ ،
کاتی هەڵپەڕکێ و بادانە ..
مانگێ، شەو و ڕۆژ حەفلەی کرد،
ئا ئەم میللەتە نەزانە
زانکۆمان بڕی، شەڕ وەستا،
بووین بە سەربازی بێ لانە ..
ووتیان 2ساڵ ، بوو بە 4 ساڵ
وێڵ لەو دەشت و بیابانە
لە پڕ دۆنکیشۆت کوێتی گرت،
شەڕ لەگەڵ هەموو جیهانا..
جەنگ و ئابڵوقەی ئابووری ،
خەڵک بوو بە پەندی زەمانە..
لەو نێوانەیشا ئەنفال و
کیمیاویی کرد بە جەژنانە ..
براکوژی و کۆچ و کۆڕەو،
دیاری ئەو و هی ئەمانە
سەدام ڕوخا و عێراقی نوێ ،
ووتیان ڕزگار بووین لەمانە ..
بوو بە شەڕی شیعە و سونە ،
عێراق بوو به قەسابخانە ..
دە ساڵی ڕێکیشە موچە ،
بۆ کورد حەرام و تاوانە ..
کورت و کرمانجیی با بڵێین ،
قەت وڵات نەبووە و زیندانە .
خانەنشین بوون ئەوا دێ ،
کە دێ ئەبینە دێوانە ..
ئیتر کاتی ئەندڕاڵ و
گلوکۆفەیج و گۆچانە ..
تەمەن لە پڕ ئەیکا بە مەڕ،

کام شوانەی سەرتۆپی شوانە
قورسە لە پێش دەستپێکردن،
بڵێن کاتی دابڕانە ..
لێرە قەت ژیان دەست پێ ناکا،
خەم ڕەفیقی هەمووانە
ئابڵوقە و کۆچ و پاشەکەوت،
سێ ئەشکەنجەی گۆڕستانە ..
هەر بە زیندوێتیی کوشتیانین،
ڕاستە و ڕاست بە بێ بەهانە
چەن ڕوناک بێ، ڕەش ئەبینین،
پێیش بکەنین وەک گریانە ..
کوا زانست، هونەر و ئەدەب؟
ڕۆژی ئاغا و دیوەخانە ..

هەموو ئەو هەوڵەی کە دامان،
با بردی وەکو زەنگیانە ..
ئەوەی بە خەڵکی ژیر کرا ،
تەنها بە ووتن ئاسانە ..
تاکە شتێ کە دڵ خۆشکا،
بەزەیی خوای میهرەبانە

-________

⋆ (ئەگەر هاتی تەنیا وەرە)
دێڕێکی عەبدوڵا پەشێوە :

ئەگەر هاتی تەنیا وەرە!
هەروەک لەناو دڵما تەنیای
سەرینەکەم بۆ دوو کەسە
دوو کورسیی تامەزرۆم هەیە
دوو پیاڵەشم هەیە بۆ چای

رووتبوونەوە.. ستار ئەحمەد

رووتبەرەوە لەو وشانەی
هەرگیز نایانخوێنیتەوە
دارچوالەیەکی رەنگیبووی
با دەیزانی بەکاملادا هاتیت وچووی
کەهەناسەم دەبووە کاروانچی پرچەکەت
سەرت بەلای گڵا دەبرد
لەجوانی خاك رادەمایت و
لە ئەمەکت پاشگەزدەبووی
با وەکوو من قەلەندەرە
با وەکوو من
نەخشەی سینەتی لە بەرە
رووتبەرەوە لەتوێژی خاك
لەگەڵاو گوڵی خەزانت
کراسی شیعرێك لەبەرکە
تۆی لەبەرە
دەزانی ئەشك
بینایی کانی تەڕناکا
زریان حەز لەبەهاری
بێئاوو بێفەڕ ناکا
شیعریش لە تۆ بێزار بووە
عەشقیش لەگەڵ کاڵفامیتدا
لە خەونی کەسك کاڵبووەتەوە
وشەیش لەگەڵ رووتبوونەوەت
لەمەداری هێڵ لایداوە
لە بێمەیایت لاربووەتەوە
لێمگەڕێ با بگریم بەسەر
پۆشاکیی سووتاوی گڵا
لێمگەڕێ با بگریم بەسەر
وشکیی دڵا
رووتبەرەوە لەو پەیڤانەی
دەروون لێیان حاڵینا بێ
رووتبەرەوە لەو هەستانەی
عەشق لێیان خاڵینا بێ
دەرکەوە وەك ناخی ئاڵت

ئاو فڕێدەو
شنەی بایەك بكە باڵت
با دەزانێ
چۆن شەوانە سەما دەكەی
با دەزانێ
چۆن لەعەشقی پاك رادەكەی
با دەزانێت
با..با

لە شانۆگەری گەرمکردنی بانگەشەی هەڵبژاردنەوە بۆ قاقای پێکەنینن و دابەشکردنی پارە و پۆست.. رێبوار یاسین فتاح

کاتێک چاومان بەو دیمەنە پڕ لە نیفاق و ڕووکەشی□ی کۆبوونەوەکانی نێوان بافڵ تاڵەبانی و مەسرور بارزانی دەکەوێت، بەپێشوازی□□کی گەرموگوڕی نواندنکارانەوە لە یەکتر نزیک دەبنەوە، خێرا وەک فیلمێکی سینەمایی سواو و بێزارکەر، هەموو ئەو دیمەن و قسانەی سەر ستەیج و شاشەکانی تەلەفزیۆن و ڕۆژانی بانگەشەی هەڵبژاردنمان دێنێتەوە بەرچاو!

ئەو ڕۆژانەی هەریەکەیان بەشێوازێک گوێی خەڵکی سادە و چاوی بینەری سۆشیال میدیایان ئاخنی بوو ل□ بەڵێنی درۆینە و ووتەی زەقی بریقەداری بێ مانا و تاوانبارکردنی یەکتر لەدزی و گەندەڵی و سیاسەتی خ□س□□پاندن، ئەمڕۆش ب□ ب□ز□و و پێکەنینەوە بەیەکەوە دادەنیشن و قسەی یەکلاکرد□ن□وەی بۆ دابەشکردنی پۆست و سامانی ئەم میللەتە داماوە دەکەن.
لەکاتێکدا هەر هەمان ئەو دەموچاوانە نا شیرنانە بوون دوێنێ

لەشانۆگەری گەرم کردنی بازاڕی بانگەشەی هەڵبژاردن بەزمانێکی توندەوە سەنگەریان لەیەکتر گرتبوو و دەستیان لەپۆخ ڵەواتی یەکتر نەدەپاراست!

ئەو ڕۆژانە، هەر یەکەیان خۆی وەک فریادڕەس و ئەویتریان وەک سەرچاوەی هەموو نەهامەتییەکانی کوردستان پێناسە دەکرد، بەڵێنیان دەدا کۆتایی بەدەسەڵاتی تاکڕەوانە و خۆسەپێنی لایەنی بەرامبەر بهێنن!! باسی ڕەتکردنەوەی بڕیار و فەرمانەکانی یەکتر یان دەکرد وەک ئەوەی دوو دەوڵەتی سەربەخۆی دوژمن بن نەک دوو هاوبەشی سەرەکی لە حکومەتدا کە ساڵەهایە بەهاوبەشیان لە حکومڕانی خوێنی ئەم میللەتە دەمژن و گیرفان و داهاتی ئەم میلەتە بەهاوبەشی دادەدۆشن!

کاتی ئەوەیە خەڵک بڕیاری خۆی بدات و کۆتایی بەم سووڕە بەتاڵەی هەڵخەڵەتاندن بهێنن، تێبگەن لەم دوو حیزبە جگە لە مانەوەیان لەسەر کورسی دەسەڵات لەپێناو پڕکردنی گیرفانیان و پاراستنی بەرژەوەندی تەسکی حیزبایەتی و بنەماڵەییەکانیان، هیچی تریان لەهەگبەدا نی یە...

ریبوار یاسین فتاح